

Irak

Oktober 2004

Udarbejdet af Sara Egelund

1. Baggrund

Irak er et mellemøstligt land, der er omgivet af nabolandene Tyrkiet, Iran, Kuwait, Saudi Arabien, Jordan og Syrien. Iraks befolkning er på ca. 20 millioner. Etnisk og religiøst er Irak et meget sammensat land. De etniske hovedgrupper er arabere, der udgør ca. 80% af befolkningen, og kurdere, der udgør ca. 20%. Derudover lever der adskillige mindre etniske grupper, såsom armenere, assyrere, turkmenere og iranere. Religiøst går hovedskillelinjen imellem sunni-muslimer, der udgør ca. 15% af befolkningen, og shia-muslimer, der udgør 50-65% af befolkningen. Af religiøse mindretal kan nævnes kristne (assyrere, armenere, samt nogle arabere og kurdere), mandæere, sabæere og jezidier. Geografisk er landet opdelt i tre zoner: det kurdiske nord, det shia-muslimske syd og en central, sunni-muslimsk del. Syd for det kurdiske selvstyreområde ligger den såkaldt "grønne zone", et område med vigtige strategiske byer som Kirkuk og Mosul. Området, der traditionelt har haft en stor kurdisk befolkningsgruppe og et stort turkmensk mindretal, har i de seneste tyve år været genstand for Saddam Hussein-styrets "arabiseringspolitik", hvorved områdets etniske sammensætning er blevet væsentligt ændret.

Irak blev i 35 år styret af Baath-partiet, der kom til magten ved et kup i 1968. Baath-partiet blev kontrolleret af sunni-muslimer, mens det shia-muslimske befolkningsflertal var politisk marginaliseret. Siden 1979 og indtil foråret 2003 har Baath-partiets leder og landets hersker været Saddam Hussein. Saddam Hussein udøvede en uindskrænket magt over partiet, statsapparatet og hæren. Som det ofte er tilfældet i totalitære stater var Saddam Hussein genstand for en udbredt personkult. Sikkerheds- og efterretningstjenester spillede en stor rolle i Saddam Husseins fastholdelse og udøvelse af magten og blev brugt til at kontrollere og undertrykke enhver form for opposition til styret.

Saddam Husseins regeringstid var præget af en række krige og konflikter. I 1980 indledte Saddam Hussein en krig mod nabolandet Iran. Over en kvart million irakere skønnes at være døde i denne krig, der endte uden sejr for nogen af landene.

Fra 1980'erne førte Saddam Hussein en såkaldt "arabiseringspolitik" i det nordlige Irak, der reelt var en etnisk udrensningsskandale mod den kurdiske befolkning i dette område. Arabiseringspolitikken kulminerede i den såkaldte "Anfal-kampagne", der i 1988 førte til en storstilet militær operation mod den kurdiske befolkning, herunder brugen af giftgas mod civilbefolkningen i Halabja, hvor op mod 7.000 kurdere mistede livet i et enkelt angreb.

I 1990 besatte Saddam Hussein nabolandet Kuwait, hvilket i 1991 førte til en krig med en amerikansk-ledet, international militærstyrke, der til sidst drev de irakiske styrker ud af Kuwait. I kølvandet på denne såkaldt "1. Golfkrig" rejste kurderne i nord og shia-muslimerne i syd sig til oprør imod, hvad de håbede ville være et svækket Saddam Hussein-styre. Det irakiske styre slog imidlertid oprørene ned med skånselsløse militæroperationer rettet imod de to befolkningsgrupper.

I nord flygtede hundredetusindvis af irakiske kurdere mod grænsen til Tyrkiet og Iran. For at beskytte kurderne oprettede den internationale, militære koalition i 1992 en flyveforbudszone nord for den 36. breddegrad. Denne flyveforbudszone blev et helle for kurderne, der tillod dem at etablere et kurdisk selvstyre i de tre nordligste provinser (Dohuk, Erbil og Sulaymaniya). Det kurdiske selvstyre blev dog kort efter sin oprettelse skæmmet af stridigheder og kampe mellem de to dominerende, klan-baserede kurdiske partier, Massoud Barzanis KDP og Jalal Talabanis PUK. Disse kampe førte til omfattende interne fordrivelser mellem KDP og PUK kontrollerede områder. I de senere år har der hersket relativt fredelige forhold mellem de kurdiske fraktioner, men det kurdiske selvstyreområde er fortsat opdelt i en vestlig og en østlig del, kontrolleret af henholdsvis KDP og PUK. Hvert af de to kurdiske områder har egen regering og administration med sæde i henholdsvis Erbil og Sulaymaniya.

I syd blev oprøret nedkæmpet med hård hånd, og et stort, men ukendt antal shia-muslimer blev dræbt, mens titusinder af irakiske shia-muslimer flygtede til Saudi Arabien og Iran, og mange andre søgte tilflugt i de uvejsomme sump-områder i Syd-irak. For at yde shia-muslimerne en vis beskyttelse oprettedes i 1993 en flyveforbudszone syd for den 32. breddegrad. Saddam Hussein-styret fortsatte imidlertid undertrykkelsen af den shia-muslimske befolkning blandt andet ved systematisk at dræne de vidtstrakte sumpområder for vand, hvorved området blev gjort ubeboeligt og livsgrundlaget for de såkaldte "marsk-araberes" tusindårige kultur forsvandt.

Saddam Husseins styre var således præget af grove og systematiske krænkelse af menneskerettighederne. Undertrykkelsen af de kurdiske og shia-muslimske befolkningsgrupper har fået betegnelserne folkemord og forbrydelser imod menneskeheden hæftet på sig.

Før og efter den 1. Golfkrig indførte FN sanktioner mod Irak. Sanktionerne betød at store dele af den irakiske befolkning på trods af landets store olie-rigdomme faldt ned i dyb armod. Konsekvenserne for civilbefolkningen blev søgt lempet med det såkaldte "Mad-for-Olie Program", der tillod Irak at sælge en vis mængde olie til brug for indkøb af fødevarer og medicin.

2. Den seneste politiske og sikkerhedsmæssige udvikling

I marts 2003 besluttede USA støttet af den britiske og andre regeringer, herunder den danske, at gå i krig mod Irak. Forud var gået et længere diplomatisk forspil, hvorunder det ikke var lykkedes USA og dets allierede at få FN's sikkerhedsråds støtte til et angreb på Irak. Efter en kort men intensiv krig opnåede de amerikansk-ledede koalitionsstyrker kontrol med Irak, og Saddam Husseins styre blev væltet. I de sidste faser af krigen blev der ydet ringe modstand fra de irakiske styrkers side, og store dele af den hundredetusind mand store hær gik under jorden medførende deres våben.

Med Saddam Hussein-styrets fald kollapsede de hidtidige magtstrukturer i Irak. Fra krigsafslutningen og indtil juni 2004 blev Irak styret af de amerikansk-ledede koalitionsstyrker som besættelsesmagt. Højtstående medlemmer af det tidligere styre – parti, statsapparat og militær – blev udrenset, og koalitionsstyrkerne indledte en proces for at etablere nye irakiske myndigheder. I slutningen af juni 2004 ophørte besættelsen formelt med vedtagelsen af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1546, og koalitionsstyrkerne overdrog magten til en midlertidig irakisk regering, der skal lede landet frem mod demokratiske valg i januar 2005. Koalitionsstyrkerne er dog fortsat til stede i Irak for at opretholde sikkerhed og stabilitet, nu på invitation fra den midlertidige irakiske regering.

I umiddelbar forlængelse af Saddam Hussein-styrets fald opstod der omfattende uroligheder med plyndringer, hærværk, røverier, overfald, bortførelser og voldtægter. Meget af denne kriminalitet har givetvis været motiveret af opportunisme, men iagttagere har også peget på at dele af ødelæggelsen skyldtes det tidligere styres ønske om at give besættelsesmagten så ringe et udgangspunkt som muligt for at overtage kontrollen med Irak. Atter anden ødelæggelse blev begået af modstandere af det tidligere styre, der ønskede at fjerne symboler på det tidligere styres magt. Resultatet var en omfattende ødelæggelse af offentlige bygninger og installationer. Den fortsat udbredte lovløshed betyder, at mange almindelige irakiske borgere frygter for deres sikkerhed. Især kvinder er udsatte for overfald, bortførelser og voldtægter, og generelt vover kvinder sig ikke ud alene, især ikke efter mørkets frembrud.

Siden sommeren 2003 er væbnede angreb og terroraktioner blevet et stadig voksende problem for koalitionsstyrkerne, som oplever daglige angreb, der har krævet hundredvis af ofre. Også internationale organisationer, som FN og internationalt Røde Kors, er blevet udsat for terrorangreb, ligesom udenlandske diplomatiske repræsentationer og internationale NGO'er er blevet gjort til mål for angreb i Irak. I de senere måneder er snesevis af udlændinge blevet bortført og i mange tilfælde henrettet af deres gidseltagere. Mange internationale organisationer har valgt at trække deres medarbejdere ud af Irak, og som resultat er deres programmer lukket ned eller stærkt beskåret. Ikke blot udlændinge, men også irakere, der på nogen måde kan siges at have en tilknytning til den udenlandske tilstedeværelse, som f.eks. politifolk og personer, der arbejder for de nye irakiske institutioner, er mål for angrebene. Bag den tiltagende forværring af sikkerhedssituationen står en blanding af Saddam-loyalister, irakiske nationalister, internationale terrorister og kriminelle kræfter.

Over sommeren har der været voldsomme, regulære kampe mellem de amerikanske tropper og den shia-muslimske præst Moqtadr Al-Sadr's Mehdi-milits, især i den hellige by Najaf, hvor Al-Sadr havde forskanset sig, men også i andre irakiske byer, såsom Baghdad. Ligeledes er flere byer og områder i Sunni-trekanten reelt under irakiske oprørsgruppers kontrol.

Internt blandt irakerne foregår der magtkampe for at positionere sig til det øjeblik, hvor de overtager magten i deres eget land. Magtkampene foregår mellem de religiøse og etniske hovedgrupper, men også inden for disse. Således er flere højtstående shia-muslimske ledere blevet dræbt ved attentater, der af iagttagere anses for at være blevet begået af konkurrerende shia-muslimske grupper.

Sammenfattende kan det siges, at den sikkerhedsmæssige og politiske situation i Irak lige nu er højst ustabil og udgør et reelt problem for bestræbelserne på at genopbygge Irak og indføre demokrati. I hvert tilfælde er der på kort sigt ikke tegn på en forbedring af situationen.

3. Menneskerettighedssituationen

Under de forhold, der for tiden hersker i Irak, er den største fare for den "almindelige iraker" formodentlig at blive offer for den omfattende kriminalitet, ved et uheld at blive fanget i krydsild mellem koalitionsstyrkerne og deres modstandere, eller i øvrigt at "være på det forkerte sted på det forkerte tidspunkt". Selvom den generelle sikkerhedssituation berører enhver, der opholder sig i Irak, må risikoen siges at være så høj, at ingen der tager sin egen sikkerhed alvorligt, kan tillade sig at ignorere den. En UNHCR-medarbejder, der selv for nylig var blevet evakueret fra Irak, kommenterede i december 2003 sikkerhedssituationen i Irak således: "For tiden synes 'det forkerte sted' at være overalt, og 'det forkerte tidspunkt' at være 24 timer i døgnet".

Myndighedsbeskyttelse

I det omfang nogle irakere har en særlig risiko for forfølgelse fra myndighedernes eller tredjepersoners side, bliver spørgsmålet hvorvidt de kan opnå effektiv beskyttelse mod sådanne overgreb. Efter magtoverdragelsen til den midlertidige irakiske regering har den ansvar for opretholdelse af ro og orden og beskyttelse af borgernes sikkerhed i Irak.

Efter Saddam Hussein-styrets fald har det været nødvendigt at opbygge et helt nyt politikorps. Der er blevet rekrutteret tusindvis af nye politifolk, der efter en nødtørftig træning er blevet sendt på gaden. Mange kilder peger på, at den nye politistyrke er uerfaren og lider under manglende tillid og respekt fra befolkningens side. Selvom forskellige træningsprogrammer er iværksat eller undervejs, er det endnu for tidligt at tale om en fungerende politistyrke. Indsatsen for at opbygge en ny politistyrke kompliceres af, at de nye politifolk selv er et hovedmål for irakiske modstandsgruppers væbnede angreb. Det irakiske politi har altså i vidt omfang selv behov for beskyttelse.

Også domstolene har stort set måttet genopbygges fra bar bund. Mange dommere er blevet fyret eller har selv valgt at trække sig, fordi de var kompromitteret af deres handlinger under det tidligere styre. Koalitionsmyndighederne iværksatte inden magtoverdragelsen en plan for at reformere retsvæsenet, men ifølge iagttagere er disse tiltag endnu ikke slået igennem på en sådan måde, at man kan tale om, at domstolene lever op til internationale standarder for retfærdig rettergang. Selvom nogle, men ikke alle, domstole fungerer i den forstand, at de behandler sager og afsiger afgørelser, giver en kæmpe sagspukkel generelt lange sagsbehandlingstider. Der er rapporter om, at nogle dommere har modtaget trusler og derfor kan være bange for at afsige domme, der går en part imod.

Som følge af de forhold, der hersker inden for politi og retsvæsen, vil en iraker, der føler sig truet, generelt være tilbageholdende med at henvende sig til de irakiske myndigheder, ligesom han eller hun ikke vil kunne påregne, at myndighederne vil have evne og vilje til at yde effektiv beskyttelse mod overgreb. Iagttagere påpeger, at det er en udbredt opfattelse blandt irakere, at en henvendelse til myndighederne i mange tilfælde vil bringe borgeren i en værre situation, end han ville have været i, hvis han havde undladt at henvende sig til myndighederne.

Generelt er irakerne derfor henvist til at benytte sig af traditionelle former for konfliktløsning. Her kan såvel stamme- og klantilhørsforhold, som etnisk og religiøs tilknytning spille en rolle. Kendetegnende for denne form for beskyttelse er, at dens effektivitet afhænger af hvem man er, hvilke forbindelser man har og den relative styrke af ens netværk sammenlignet med modpartens. Det er derimod svært at sige noget generelt om et individs konkrete muligheder for at sikre sig effektiv beskyttelse ved hjælp af disse traditionelle beskyttelses- og konfliktløsningsmekanismer.

Irakiske borgeres mulighed for at søge beskyttelse hos koalitionsstyrkerne var, selv da disse som besættelsesstyrker havde ansvaret for sikkerheden i landet, i praksis begrænset. Kilder pegede dengang på, at de udenlandske styrker ikke havde nogen særlig procedure for at behandle sådanne henvendelser, og at de på grund af ressourceproblemer langt fra kunne tage sig af alle de problemer, de blev præsenteret for. I de fleste tilfælde ville de udenlandske styrker derfor henvise borgere, der søgte beskyttelse, til det lokale politi. Kilderne pegede også på, at koalitionsstyrkerne på grund af de mange væbnede angreb havde skærpet sikkerheden i en sådan grad, at det i praksis kunne være vanskeligt for en iraker at få adgang til dem. Med overdragelsen af magten og ansvaret for retshåndhævelse til den midlertidige irakiske regering må man gå ud fra, at irakiske borgeres mulighed for at søge og opnå beskyttelse hos koalitionsstyrkerne er blevet yderligere begrænset.

Særlige grupper

En række særlige grupper, som kan tænkes at have en forøget risiko for at blive udsat for overgreb, vil blive gennemgået i det følgende. Listen over "særlige grupper" er ikke udtømmende, og for enhver iraker, der har en konkret og individuel frygt for overgreb fra grupper i det irakiske samfund, bør det nøje vurderes, hvilke muligheder han eller hun har for at opnå effektiv beskyttelse mod disse overgreb.

Modstandere af det tidligere styre

Med Saddam Hussein-styrets fald må risikoen for overgreb på modstandere af det tidligere styre formodes at være væsentligt formindsket og i langt de fleste tilfælde bortfaldet. Det kan dog ikke udelukkes, at den fortsatte tilstedeværelse af tilhængere af det tidligere styre kan udgøre en trussel mod fremtrædende medlemmer af oppositionen, der vender tilbage til Irak.

Medlemmer af det tidligere styre

Der er utvivlsomt en udbredt modvilje mod det tidligere styre – herunder Baath-partiet, regeringen og styrets embedsmænd, militæret, militserne, politiet, sikkerheds- og efterretningstjenesterne – i den irakiske befolkning. Mange irakere, der har været udsat for overgreb fra det tidligere styres side, vil nære ønske om at få hævn. Man skal dog være opmærksom på, at under Saddam Hussein var medlemskab af Baath-partiet en forudsætning for at bestride offentlige stillinger, ligesom medlemskab i praksis ofte var en forudsætning for at klare sig i den private sektor. En meget stor del af den irakiske befolkning var derfor medlemmer af Baath-partiet, uden nødvendigvis at være overbeviste Saddam-tilhængere. Medlemskab af Baath-partiet kan derfor ikke i sig selv siges at medføre en forfølgelsesrisiko. I følge kilder vil især personer, der har udøvet magt i det tidligere regimes navn – eller populært sagt "har blod på hænderne" – være i risiko for forfølgelse. Dette gælder naturligvis højtstående medlemmer af det tidligere styre, men også mindre prominente medlemmer af det tidligere styre, der er kendt for at have begået overgreb, vil være i risiko for forfølgelse.

Personer, der har – eller anses for at have – tilknytning til Koalitionsstyrkerne

Den voldelige modstand imod den udenlandske tilstedeværelse rettes også mod irakere, der anses at arbejde for udenlandske interesser. Således er ikke blot irakiske medarbejdere hos koalitionsstyrkerne og internationale organisationer blevet genstand for angreb. Også irakere, der arbejder for de nye irakiske myndigheder, er blevet angrebet. Udover attentater mod medlemmer af den irakiske regering, er også medlemmer af de nyoprettede politistyrker blevet mål for voldelige angreb. Der er også rapporter om trusler mod dommere, som arbejder for det domstolssystem, der er under opbygning.

Kvinder

Kvinder, især i den centrale, sunni-muslimske del af Irak, har generelt en høj risiko for at blive offer for den almindelige kriminalitet og vold, der florerer i Irak. Dette begrænser på en række områder kvinders udfoldelsesmuligheder, idet mange kvinder fortsat ikke tør vove sig uden for hjemmet, med mindre det sker i følgeskab med et mandligt familiemedlem. Mange familier er fortsat tilbageholdende med at sende deres pibebørn i skole, af frygt for at de skal blive bortført eller voldtaget. I den sydlige, shia-muslimske del af Irak påvirker den stigende islamisering kvindernes stilling i samfundet.

Æresdrab flourer i alle dele af det irakiske samfund, såvel i kurdiske som arabiske områder.

Kvinder, der har været udsat for bortførelse eller voldtægt, har en høj risiko for at blive slået ihjel af deres mandlige familiemedlemmer, der ofte vil føle sig forpligtet til at begå æresdrab for at genoprette familiens ære.

Irakiske kvinder er traditionelt afhængige af deres mandlige familiemedlemmer for at opnå beskyttelse. Det er heller ikke velset, at en kvinde henvender sig til myndighederne, medmindre hun har følgeskab af et mandligt familiemedlem. Denne afhængighed er forøget på grund af den aktuelle sikkerhedssituation. Enlige kvinder, familier med et kvindeligt overhoved, samt kvinder, der af den ene eller den anden grund har en konflikt med deres familie, vil derfor have store problemer med at klare sig og vil reelt stå uden beskyttelse mod trusler fra familien og det omgivende samfund.

Kurdere

Selvom de kurdiske partier, KDP og PUK, har neddæmpet deres konflikt siden de udenlandske styrkers besættelse af Irak, er de tilgrundliggende problemer fortsat uløste. Iagttagere rapporterer, at hver af de kurdiske fraktioner fortsat holder adskillige hundrede politiske modstandere indespærret. En irakisk kurder, der har en konflikt med KDP eller PUK, vil have et problem med at opholde sig i de områder, der er kontrolleret af det pågældende parti. Er der tale om en tilstrækkelig profileret person, vil vedkommende have en potentiel risiko i hele det kurdisk-kontrollerede område. Det er usikkert, hvorvidt en sådan risiko også er udstrakt til "den grønne zone", det vil sige områder syd for det egentlige kurdiske selvstyreområde, hvor den kurdiske befolkning udgør flertallet eller en væsentlig del af befolkningen.

Internt fordrevne arabere fra "den grønne zone".

Titusinder af arabere er blevet fordrevet fra "den grønne zone" af kurdere efter Saddam Husseins fald. I mange tilfælde er der tale om mennesker, der oprindeligt stammer fra det sydlige eller centrale Irak, men som i løbet af de sidste 20-30 år mere eller mindre frivilligt er flyttet til det nordlige Irak som led i det tidligere styres "arabiseringspolitik". Flertallet lever nu som internt fordrevne i Diyala-provinsen nordøst for Baghdad, idet de har mistet kontakten til deres hjemområder og ikke længere har noget at vende tilbage til der.

Kristne

Irak har en stor kristen minoritet, især assyrere og kaldæere, men også armenere og nogle kurdere. Under Saddam Husseins styre besad mange kristne fremtrædende positioner i statsapparatet og hæren. Sådanne kristne vil have en risiko for forfølgelse på lige fod med andre medlemmer af det tidligere styre.

Ifølge UNHCR er den generelle situation for kristne irakere blevet dramatisk forværret siden det tidligere styres fald. Dette skyldes, at de anses for naturligt allierede med de udenlandske styrker, der overvejende kommer fra kristne lande, ligesom de anses for vantro af de mere ekstremistiske, islamiske elementer i Irak. Modviljen mod kristne synes at være stærkest i det sydlige Irak og i sunni-trekanten, hvor der for tiden er tendens til en strengere fortolkning af islam. Der er rapporter om, at kristne kvinder er blevet chikaneret og presset af ekstremistiske grupper til at anlægge en islamisk korrekt påklædning, herunder at tildække deres hoveder. I det sydlige Irak har den stigende islamisering givet sig udslag i angreb på alkoholforretninger ejet af kristne, ligesom biografer og skønhedssaloner er blevet angrebet. Dette har resulteret i, at mange kristne har følt

sig utrygge og derfor har valgt at forlade Syd-irak. I august 2004 blev kirker i Bagdad og Mosul sprunget i luften.

UNHCR rapporterer, at et stigende antal kristne irakere i de seneste måneder har søgt asyl i nabolandene, hvilket UNHCR mener afspejler den forværrede situation for den kristne befolkning i Irak.

Mandæere/sabæere

Mandæerne, også kaldet sabæere, er udøvere af en før-kristen religion, der følger Johannes Døberens lære. De udgør et religiøst mindretal på anslået 30.000-60.000 personer i Irak. Ifølge Amnesty International anser mange irakiske muslimer mandæerne for urene, hvilket kan give problemer i forbindelse med behov for lægebehandling og dagligdags gøremål som skolegang og indkøb. Amnesty rapporterer, at med den voksende islamisering i Irak er mandæerne i stigende grad blevet mål for overgreb, heriblandt mord, bortførelser, tvangskonvertering, tvangsægteskaber, voldtægter og fratagelse af ejendom. Ifølge Amnesty er mandæernes mulighed for at opnå beskyttelse mod sådanne overgreb ikke blot påvirket af det generelle sammenbrud i lov og orden, men også af det forhold, at de står uden for klan-systemet og derfor ikke kan trække på nogen klans beskyttelse.

Jezidier

De meget sparsomme oplysninger, der findes om jezidierne, peger ikke på, at denne religiøse minoritetsgruppe har oplevet særlige problemer i tiden efter Saddam Hussein-styrets fald.

Flygtninge i Irak

I tiden umiddelbart efter Saddam Hussein-styrets fald var der rapporter om overgreb på palæstinensiske og andre flygtninge i Irak. Flere tusinde palæstinensiske flygtninge søgte tilflugt på Haifa Stadion i Bagdad efter at være blevet smidt ud af deres boliger. Ifølge iagttagere var overgrebene en reaktion på den relativt privilegerede position, som mange irakere anså de palæstinensiske flygtninge for at have nydt under det tidligere styre. Konkret blev mange palæstinensiske flygtninge smidt ud af husværter, der havde fået dem påtvunget som lejere til en husleje, der lå væsentligt under markedsprisen.

4. Dansk asylpraksis

Udlændingestyrelsen og Flygtningenævnet stillede fra marts 2003 og indtil januar 2004 asylsagsbehandlingen og tvangsudsendelser af irakere i bero. Efter Saddam Hussein-styrets fald foreligger der en radikalt anderledes situation i Irak, og praksis fra før berostillelsen har derfor kun i begrænset omfang bevaret sin relevans.

Siden januar og indtil udgangen af august 2004 afgjorde Flygtningenævnet i alt 506 sager vedrørende asylansøgere fra Irak. Flygtningenævnet stadfæstede Udlændingestyrelsens afgørelse i 494 sager og meddelte asyl i 12 sager, eller en anerkendelsesprocent på 2,4.

De sager, hvori der er blevet meddelt asyl, kan i grove træk inddeles i fire kategorier:

- Personer, der arbejdede for det tidligere styre og som risikerer at blive ofre for hævn, fordi de (evt. urigtigt) kan mistænkes for at have udøvet overgreb mod befolkningen. Eksem-

pler på denne type afgørelser er læger, der arbejdede på hospitaler, hvor der blev foretaget tvangsmæssige amputationer. I denne kategori falder også en afgørelse vedrørende en mand, der som ansvarlig for Baath-partiet i et lokalområde stod for indberetning af oppositionel virksomhed, tilbageholdelse af desertører og tvangshvervning til regeringsmilitser. Den sidstnævnte afgørelse er dog meget konkret og individuelt begrundet, idet nævnet lagde vægt på, at ansøgeren udover at have været funktionær i Baath-partiet også tilhørte en etnisk-religiøs minoritet i sit hjemområde og derudover havde en konflikt med en familie, der tilhørte en magtfuld klan.

- Personer, der har været udsat for tortur og andre grove overgreb, og hvor de ansvarlige for overgrebene fortsat befinder sig og udøver indflydelse i hjemområdet. En variation over dette tema, var en afgørelse vedrørende en ansøger, der på grund af mistanke om spionage til fordel for et naboland havde været tilbageholdt og var blevet udsat for grove fysiske overgreb. Da anklagen mod ansøgeren drejede sig om spionage, fandt nævnet, at det uanset det tidligere styres fald ikke kunne udelukkes, at sagen ville blive genoptaget og ansøgeren igen ville blive udsat for overgreb.
- Kvinder, der på grund af indgåelse af ægteskab eller skilsmisse mod deres familiers vilje eller på grund af utroskab, er truet med æresdrab.
- Enlige, kristne kvinder uden netværk.

5. Tilbagevenden til Irak

Ifølge UNHCR's anbefalinger fra marts 2004 bør alle irakiske asylansøgere i lyset af de ustabile og usikre forhold, der fortsat hersker i Irak, indtil videre tildeles en form for midlertidig beskyttelse i de lande, hvor de opholder sig. UNHCR fraråder, at irakere tvinges til tilbagerejse på nuværende tidspunkt. Endvidere er det efter UNHCR's opfattelse endnu for tidligt at iværksætte programmer, der fremmer frivillig repatriering til Irak. Ovenstående anbefalinger gælder også for irakiske asylansøgere, der har fået afslag på asyl.

Den irakiske migrationsminister har under et besøg i Danmark i september 2004 udtalt, at de sikkerhedsmæssige og materielle forhold endnu ikke gør det muligt for Irak at modtage irakiske flygtninge og asylansøgere fra udlandet. Den irakiske regering vil dog ikke modsætte sig, at irakere, der frivilligt ønsker at vende tilbage, gør dette.

Den danske regering tilbød i foråret 2004 alle irakiske asylansøgere en økonomisk støtte på 18.000 kr. per voksen og 6.000 kr. per barn, hvis de indvilligede i frivilligt at vende tilbage til Irak. De irakiske asylansøgere fik fjorten dage til at acceptere tilbuddet. Hvis de ikke tilmeldte sig inden tidsfristens udløb, havde de forskertset muligheden. For irakiske asylansøgere, der endnu ikke havde fået afgjort deres sag, var det en betingelse for at modtage støtten, at de opgav deres asylansøgning. I følge Udlændingestyrelsen har 330 personer pr. 6. oktober 2004 taget imod tilbuddet og er rejst til Irak, mens 7 personer afventer udrejse.

Afviste irakiske asylansøgere, der ikke medvirker til frivillig hjemsendelse, bliver underkastet de såkaldt motivationsfremmende foranstaltninger, herunder inddragelse af lommepenge, overførsel til madkasseordning og overflytning til Sandholmlejren.

I forbindelse med den irakiske migrationsministers besøg i Danmark udtalte Integrationsminister Bertel Haarder, at regeringen har planer om at forny tilbuddet om støtte til tilbagevenden til de irakiske asylansøgere, der ikke tog i mod tilbuddet i foråret. Samtidig meddelte Bertel Haarder, at de danske myndigheder ikke for tiden udsender eller forsøger at udsende afviste irakiske asylansøgere tvangsmæssigt.

6. Vigtigste kilder

UN Security Council Resolution 1546, 8 June 2004

Country of Origin Information – Iraq, UNHCR, August 2004

Update to the International Protection Response to Asylum Seekers from Iraq, UNHCR, March 2004

Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the Present Situation of Human Rights in Iraq, E/CN.4/2005/4, 9 June 2004

Fact-finding mission til Amman vedrørende asylrelevante forhold i Irak, 1.-3. december 2003, Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp, 12. januar 2004

Joint British-Danish Fact Finding Mission to Damascus, Amman and Geneva on Conditions in Iraq, 1-13 and 23 July 2003, Home Office, Udlændingestyrelsen og Dansk Flygtningehjælp

Iraq Country Report, UK Home Office, April 2004

Praksis vedrørende Irak, www.flygtningenaevnet.dk

Iraq – Country Information, Amnesty International Australia, May 2004

Iraq – Killings of Civilians in Basra and al-Amara, Amnesty International, May 2004

Iraq – The Need for Security, Amnesty International, July 2003

Iraq – Responsibilities of the Occupying Powers, Amnesty International, April 2003

Irak – Flygtninge, Baggrund, Historie, Dansk Flygtningehjælp, 1. november 2002

Claims in Conflict. Reversing Ethnic Cleansing in Northern Iraq, Human Rights Watch, August 2004

Climate of Fear: Sexual Violence and Abduction of Women and Girls in Baghdad, Human Rights Watch, July 2003

Flight from Iraq: Attacks on Refugees and other Foreigners and their Treatment in Jordan, Human Rights Watch, May 2003

Iraq: Forcible Expulsion of Ethnic Minorities, Human Rights Watch, March 2003

The Iraqi Government Assault on the Marsh Arabs, Human Rights Watch, January 2003

Baghdad: A Race Against the Clock, International Crisis Group, 11 June 2003

War in Iraq: What's Next for the Kurds?, International Crisis Group, 19 March 2003

Iraq Background: What Lies Beneath, International Crisis Group, 1 October 2002